

K 7/M 45

120000869065

СТОЛИЦА
НА КУЛТУРАТА
2019

Министерство
на културата
Община Русе

Член на
Европейската
асоциация
на фестивалите

Member of
the European
Festivals
Association

**52.
МЕЖДУНАРОДЕН
ФЕСТИВАЛ
17 - 31.03.2012
РУСЕ
БЪЛГАРИЯ**

МАРТЕНСКИ МУЗИКАЛНИ ДНИ

MARCH MUSIC DAYS

**52.
INTERNATIONAL
FESTIVAL
17 - 31.03.2012
RUSE
BULGARIA**

Ministry of Culture
Ruse Municipality

RUSE -
CANDIDATE
FOR EUROPEAN
CAPITAL
OF CULTURE
2019

ОБЩИНА РУСЕ
МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

52. МЕЖДУНАРОДЕН ФЕСТИВАЛ
МАРТЕНСКИ МУЗИКАЛНИ ДНИ

Член на Европейската асоциация на фестивалите

Русе, 17 – 31 март 2012

*Русе – кандидат
за Европейска столица на културата 2019*

**СИМФОНИЧЕН ОРКЕСТЪР
НА БЪЛГАРСКОТО НАЦИОНАЛНО
РАДИО**

Диригент
ЕМИЛ ТАБАКОВ

Солист
АЛЕКСАНДЪР ЗЕМЦОВ Виола

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"

120000869065

18.03 неделя, 19 ч.
Доходно здание

448219

УОББ
A Member of NBG Group

ibank
Инвестбанк АД

ROUSSE WINERY

 MAPEI

 Montupet

ПРОГРАМА

.I.

ДИМИТЪР НЕНОВ

(1901-1953)

Четири скици

Възделение

Копнеж

Гротеска

Танц

ЕМИЛ ТАБАКОВ

1947

Концерт за Виола и оркестър

2007

Largo

Largo

Presto

.II.

ДМИТРИЙ ШОСТАКОВИЧ

(1906-1975)

Симфония №5 ре минор, ор. 47

1937

Moderato

Allegretto

Largo

Allegro non troppo

През 30-те години на миналия век публицистично активният и блестящ Любомир Пипков пише статия-преглед на музикалната ситуация у нас. Една от темите, засегнати в тази статия, е оставката и отпътуването от България на полския диригент Агам Должицки, два сезона заемал поста главен диригент на Операта. Търсейки отговор – по-субстанциален и по-дълбок от обяснението със стандартните задкулисни театрални интриги и шумоления, Пипков достига до противопоставянето на две основни направления в изкуството на съвременния тогава свят. От една страна, консервативно-меланхоличното, което с мрачна наслада оплаква собствения си залез. От друга – това, което Пипков нарича *слънчево-обгарящо*, ярко, ослепително, гразнещо сетивата на оттеглилите се сред прашните, но упоителни граперии на романтичните копнежи поети; направление, начело на което стоят (според Пипков) Стравински, Барток, Прокофиев; направление, характеризиращо се със звукова дързост и което отразява, а и предизвиква страстите на масата, колективните движения, революционната бруталност.

В програмата на настоящия концерт премиерата на Емил Табаков е предшествана и последвана от много типични образци на описаните *in modo di Pipkoff* – четирите *Скици* за голям оркестър от **Димитър Ненов** и Симфония №5 от Дмитрий Шостакович. Разделени само от 12 години, тези две творби сякаш не са създадени в един и същи свят. И вероятно това не е само риторична фигура – те действително са създадени в полярни или поне разминаващи се човешки и естетически светове. Димитър Ненов е в Германия, когато пише композицията си; учи едновременно архитектура и музика, работи като музикален илюстратор на неми филми (по същото време това е и основният, мъчителен поминък на Шостакович!), живее в истеричната хиперинфлационна среда на съкрушена Ремаркова Германия. Военният крах на Германия бележи и краха на хипертрофирания немски романтизъм – от нежното рицарство на Новалис, приказната жестокост на братя Грим, идилиите на Айхендорф, Тук, Шлегел, Брентано, Хофман, та до Вагнер, Ницше, Малер... В своите *Скици* Ненов улавя точно този тленен дух на романтичната грезгавина, на безумно красивия Бодлеровски завършек на една епоха, заварена и премазана от друга. Самите заглавия на пиесите говорят ясно – *Въжделение*, *Копнеж*, *Гротеска*, *Танц*. От полетите и поривите на първата скица – към

тежката, парниково-задушлива хармония на *Копнеж*, чиято маниакална съсредоточеност преминава в третата скица като obsесивно, безизходно кръжене около централния тон *ре диез* и една характерна гротескова фраза на тропета със сурдина в триото, повтаряна, сякаш е заклинание. Отново кръжене – но този път свободно, екстатично, набиращо сили, излитащо – във финалния *Танц*, като че ли Неновски прочит на последната глава на *Заратустра*: *Радостта не ще ни наследници, ни деца – радостта иска самата себе си, иска вечност, иска възвръщане (...) Движете се, крака, Крила – летете – Надалеч! Нагоре!...*

Очевидно *Скиците* са до голяма степен плод на работата на Ненов като кино-пианист. Един аргумент в полза на това твърдение е фактът, че Гротеска (№3 от Четирите Скици) е включена под №5 в *Киносюита* за пиано. И досега *Скиците* остават най-често изпълняваната оркестрова пиеса на Димитър Ненов. А навярно това означава и най-харесваната...

И сега – от света на копненията, фантастичните растения на страстта и уродливите видения – направо под изгарящите лъчи на *съветското слънце*, при шума на тълпите, при грохота на радостния труд, пред картата на великата утопия, при патетиката на масовия подем и на масовия терор. **Симфония №5 от Дмитрий Шостакович.**

Интересно е да се знае, че до 1960 Шостакович е автор на 11 симфонии – 1, 2, 3, 5 и т.н. до №11, наречена 1905. С просто око се вижда, че мястото на №4 е незапълнено. Всъщност историята на Пета симфония е до голяма степен история на поруганата, отхвърлена, пропаднала, изгубена и възкръснала Четвърта симфония. Симфония, свалена от премиера през 1936 година, един потушен скандал, който е можел да струва на композитора нещо много повече от кариерата му. По това време е арестуван и разстрелян и покровителят му – маршал Михаил Тухачевски. Какво се случва между Четвърта и Пета симфонии? Тук е може би най-сериозната цезура в развитието на Шостакович, тук той основно променя музикалния си език. Загърба му остават феерично-радикалните *Нос*, *Афоризми*, Първа соната за пиано, 6 японски романа, *Октомврийската* и *Първомайската* симфония (№2 и №3)... Но това отговаря и на промяната в самата *Държава на трудещите се* – призрачното *государство*, доминирано от яростни персонажи като Троцки, от безогледни идеалисти и футуристи като

Бухарин, от идеалисти и сажисти – като с времето Вторите унищожават първите и вземат връх. Да не забравяме, че духът на тази, да я наречем *Първа съветска държава*, се определя и от разгара на най-необузданото модерно изкуство по това време – Кандински, Малевич, Родченко, Татлин, Екстер, Довженко, Айзенщайн, Введенски, Хармс, Заболоцки, Платонов, Попов, Половинкин, Мосолов, Рославец... Но постепенно става ясно, че на политическия супрематизъм и на икономическите кубофутуризми идва край. В *Supremus*, т.е. *най-висш* се превръща Сталин, а неговият личен вкус за изкуство, обусловен от бедността, от копнежа към величественост, от семинаристката консервативност, от подозрителността и яростта спрямо яркото и твърде вече революционното, определя нещата. Държавата става строга и гранитна, десетилетието между 1929 и 1939 е нещо като гротесков социалистически *Рах Ротана*...

Пета симфония на Шостакович удивлява (и трябва да се отбележи – радва) първите си слушатели със своя неочаквано *класически*, строг музикален език и етос. Самият автор я нарича *моят творчески отговор*. След премиерата в Ленинград под диригентството на Евгений Мравински и в Москва – с Александър Гаук, Пета симфония става това, което днес бихме нарекли *хит*, публиката обожава тази музика. Напомням, че тя е композирана и изпълнена през 1937, а това е годината на най-ужасния разгул на терора в СССР. Очевидно в тази музика хората са чували упование, трепет, болка, възмездие, порив – чували са собствения си живот, чували са това сложно, неизповедимо нещо, което само музиката може да донесе като трагическо усещане. И всичко това скрито зад двусмислената фасада на един привидно успокоен, класически музикален език. Анатоли Виеру смяташе, че подобно успокояване на езика при Шостакович води до това, че той става двусмислен, по-богат и изтънчен, по-пряк, по-напрегнат вътрешно, по-трагичен, но и по-прикрит. Алфред Шнитке нарича този поврат у Шостакович *съчиняване на трагедии за масите*, очевидно считайки го за вид естетическа капитулация, вместо за етическа резигнация. Но нали и масите имат право на трагедия?

Още повече когато тя се стоварва върху тях.

Искам да добавя само, че Пета симфония на Шостакович е изпълнена от Русенския симфоничен оркестър под диригентството на Константин Илиев още на 10 септември 1949 – това е вторият сезон на

основания през 1948 оркестър и едва десетият концерт на младия К. Илиев с него. С тази симфония Русенският оркестър и Константин Илиев триумфират и на Втория национален преглед на симфоничните оркестри в София през 1951. Не е зле да се знае, че точно в този период Шостакович е под най-силните удари на Постановлението от 10 февруари 1948, за да се оцени по-добре смелостта и независимостта на младите диригент и оркестър.

Емил Табаков за своя Концерт за Виола и оркестър, за Шостакович и...

Г-н Табаков, разкажете ни „историята“ на Концерта за виола и оркестър, който ще чуем тази вечер за първи път.

След като написах концерти за контрабас, за ударни инструменти, за цигулка, вибrafон, маримба, камбани и смесен хор, за две флейти, за пиано, за виолончело, реших, че е време да напиша и концерт за виола. И го написах през 2007 – в летните месеци, когато обикновено композирам извън концертния сезон.

Известно е, не сте от композиторите, разказващи словоохотливо за музиката си, за посланията ѝ...

Аз не обичам да говоря за композициите си и да направлявам слушателите. Сядам, пиша, каквото ми звучи и се надявам, музиката да изразява онова, което съм чувствал. Концертът е в три части, партията на виолата е виртуозна, но и оркестровите партии са не по-малко виртуозни и пълноценни. Т.е. оркестърът не акомпанира солиста, той има активна роля в изграждането на музикалната форма..

С какво Ви привлича жанрът концерт?

С това, че няма нужда да се обяснява после какво си искал да напишеш. Много композитори поставят заглавия на произведенията си и те изискват обяснения. И понеже аз искам да избегна обясненията, пиша в определени форми – концерти и симфонии.

Защо едва сега, няколко години след създаването на Концерта за виола и оркестър, правите неговата премиера – нямаше изпълнител ли? Или пък Александър Земцов ви привлече?

Концертът беше замислен за Юри Башмет. Той знаеше, че го пиша, чакаше го, но след като го завърших, като го видя, каза: *Много е труден, трябва да се учи, а аз нямам време, имам много ангажменти, а и вече съм в напреднала възраст, може би трябва да*

потърсиш някой млад изпълнител, който да го научи добре. Въпреки че не отказа категорично, отложи изпълнението му, искаше да има повече време за подготовка. Минаха две, три, четири години. Мина много време и затова реших, че най-добре е вече да се чуе, договорих се с Александър Земцов. Той е от по-новото поколение руски виолисти, пак на много високо ниво. И Земцов, и Максим Рисанов са с амбициите за солистична кариера, така, както и Юрий Башмет. Надявам се, да е един много добър избор, защото той отдели на концерта повече време, за да се подготви сериозно инструментално, не само да се „пресвири“.

Равностойният талант на диригент и на композитор не се среща толкова често. Предпочитате ли да дирижирате самсвоите произведения?

От една страна е за предпочитане, понеже познавам музиката. Но аз най-лошо дирижирам собствените си творби. Едно е да знаеш музиката каква е, друго – да подготвиш една партитура диригентски. Това са съвсем различни неща. Никога не сядам да си подготвя собственото произведение, така, както подготвям другите произведения, които дирижирам. Бих предпочел да не съм аз диригентът. Само да стоя, да слушам и да казвам на онзи, който дирижира: *Моля ти се, тук направи това, там – не така*. Имало е случаи в миналото, когато не се получава нужния резултат. Освен ако е някой, който да усети точно музиката. Рядко се случва. Затова решавам, все пак аз да дирижирам творбите си, поне в началото да представя какво съм мислил, доколкото мога.

Премиерата на Вашето произведение е в обкръжението на Четири скици от Димитър Ненов и Петата симфония на Шостакович. Концертът за Виола вписва ли се наистина в мотото *Изстрадано избавление*?

За всички произведения би могло да се каже, защото композирането на една творба действително е вид страдание, това е много тежък труд. Най-тежкият музикантски труд е композицията, изисква много енергия, много време, много усилия. Това е труд, който изтощава, както никой друг музикантски труд, поне за мен е така. Написването на едно, особено ако е по-крупно произведение, защото концертът е все пак голямо произведение, някак си е избавление от онова страдание, което е присъствало. От една страна е удоволствие за композитора, той иска да въплъти идеите си и предполагам, че не само аз, всеки композитор седне ли да пише, той страда, той има

силното желание да стане по-хубаво. Работи много, изморява се, но го прави с удоволствие. То е един вид приятна умора, но накрая се чувства огромно изтощение. Знаете ли, Стравински след *Пролетно тайнство* казал, че дълго време дори нямал сили да се движи от преумора. И някому може да се стори странно, но е истина – композиторът, който пише нотите, изпитва дори и физическо изтощение. Не мога да си го обясня, винаги съм се замислял – защо е така? Което означава, че може би действително много енергия отнема, независимо, че стоиш седнал и го мислиш. Понякога нищо не ти идва в главата, стоиш дълго време над нотите. Стоиш, гледаш, не можеш да измислиш нищо. Понякога става бързо.

А същото може да се каже за Шостакович, неговите творби какви са? Изстрадали не само по време на писането, изстрадано е всичко в живота около него, което е написал. Така че от тази гледна точка... Да... Изстрадано избавление.

Мнозина намират музиката Ви мрачна, музика на трагедийните колизии, но и музика, която те кара да мислиш, повдига те над битието, в което сме заровени.

Не зная. Когато пиша, никога не се замислям дали музиката ми е мрачна или весела. Но мрачното чувство е добро чувство и то повече предразполага към творчество.

А какво пресира Емил Табаков?

Много неща ме потискат в обществото, в обкръжението, както и всеки друг човек, предполагам. Угнетява ме, че няма отношение към сериозността в изкуството и става все по-малко и по-малко. Всичко е някак по-консумативно – движи се по лекия път, по веселбата, по повърхността. Потиска ме това, че при всичките проблеми, които са около нас – огромни проблеми, аз виждам как през цялото време трябва да се смеем. И да ни е весело. На целия ни мрак и безизходица по телевизията, който и канал да завъртите, виждаме само шоу и смях или някакви песни, които са без естетическа стойност. И това се харесва на хората. На практика се оказва, че може би нещата, които аз се опитвам да правя или нямат смисъл, или просто са за някакъв малък кръг хора. Този кръг от хора, които се интересуват от стойностните неща, се стеснява все повече и повече, специално тук в нашата държава.

Преди повече от половин век, на 10 септември 1949 в Русе, в салона на кино *Култура*, Държавният симфоничен оркестър – Русе, под диригент-

ството на Константин Илиев прави българската премиера на Петата симфония от Шостакович. Вашите първи и лични спомени за срещите с Шостакович?

Роген съм в Русе, отрасъл съм там, в Русе съм гледал Шостакович на концерти, когато е идвал. Както и всички големи диригенти на някогашните известни социалистически оркестри. Като се започне от Рождественски, Темирканов, Светланов, Курт Мазур... Те идваха всяка година на фестивала *Мартенски музикални дни*. Това е изключителна школа за един млад музикант! Когато в Русе гостуваха известни музиканти, винаги се уреждаха срещи с учениците от музикалното училище, което беше много хубава практика. И на тези срещи понякога избираха от най-добрите ученици да свирят пред съответния диригент или композитор. Как няма да имам първи спомени от Шостакович? Той беше любимият ми композитор! Бях изключен от музикалното училище и си спомням, че точно тогава спечелих награда на Общобългарското състезание за инструменталисти. И ето, че ме извикаха да свиря на Шостакович. Тогава ми акомпанира Александър Владигеров, изпълнихме, мисля, *Елегия* от Шостакович. Той дойде, ръкува се с мен, говори ми. Това беше някакво върховно щастие! Аз да се доближа до Шостакович? Да му хвана ръката и да свиря пред него собственото му произведение? Огромно външение! Колко съм бил голям? На 16 или 17 години, някъде там. А преди да ме изключат от училището много ядосвах учителите си. Бях сложил табела над вратата на класната ни стая – IIIа клас *Дмитрий Шостакович*. И карах съучениците си да бягаме от час, отивахме въкъщи, за да слушаме по някоя симфония от Шостакович...

Янина Богданова

Виртуозният виолист Александър Земцов е роден в семейство на музиканти. Като дете-чудо едва 8-годишен изнася първия си концерт със собствени композиции. Завършва училището за надарени деца – музикалният лицей *Гнесин* в Москва, където учи при проф. Е. Озол, след което заминава при семейството си в Германия, където учи при проф. М. Никитяну във Висшето училище за музика и театър в Хамбург. Продължава обучението си при проф. Михаел Кугел в Маастрихт и прави следдипломна специализация при проф. Табеа Цимерман във Висшето училище Ханс Айслер в Берлин.

Майсторството и артистичността на Земцов получават международно признание и му носят многобройни награди: първа награда на Международния младежки конкурс *Класическо наследство* в Москва, първа награда на конкурса на Елизе Майер в Хамбург и първа награда на 8-я Брамсов конкурс в Пьортшах, Австрия, става и победител в прослушването *Млади солисти* в Ставангер, Норвегия и на конкурса *Tenuto* в Брюксел.

От 16-годишна възраст музикантът свири като солист с различни известни оркестри в Европа, САЩ, Канада, Азия и Австралия.

През 2002 е назначен за първи виолист в Лондонския филхармоничен оркестър, с което става най-младият водач на група в оркестъра.

След 9-годишно сътрудничество с Лондонския филхармоничен оркестър, Александър се отдава изцяло на кариерата си като солист и диригент.

Александър Земцов е професор в едни от най-престижните университети по музика в Европа – Училището по музика и драма *Гилдхол* в Лондон, Виенската частна консерватория и Академията на Лайънс Клуб.

Редовно записва за фирмите *Naivos*, *LPO* и *Chandos*.

Познавам Александър Земцов като солист виолист на Лондонския филхармоничен оркестър. Той е музикант с изключителен талант, висок морал, идеализъм и силна убедителност. Честността и жизнеността с която свири, винаги ме прави щастлив.

Курт Мазур, диригент

Емил Табаков завършва Музикалната академия в София със специалностите контрабас и дирижиране и композиция. Лауреат е на национални и международни конкурси – и като контрабасист (София), и като диригент (*Николай Малко*, 1977, Копенхаген).

Диригентската му кариера започва от Русенската филхармония през 1976. От 1979 до 1988 ръководи Камерния ансамбъл *Софийски солисти*, а в периода 1985-2000 е начело на Софийската филхармония. От 1994 до 1999 е и главен диригент на Белградската филхармония. От 2002 оглавява Симфоничния оркестър на Билкент – Анкара. В края на 2008 Емил Табаков приема поканата на ръководството на БНР да работи като главен диригент на Симфоничния оркестър на Българското национално радио, и като директор на Дирекция *Музикална продукция и състави* на радиото. Гастролира сам и с ръководените от него

оркестри в почти всички европейски страни, както и в САЩ, Австралия, Канада, Япония, Южна Корея, Сингапур, Тайван, Бразилия, Южна Африка и др.

През последните няколко сезона Емил Табаков изнася концерти с Националния оркестър на Франция, Филхармоничния оркестър на Радио Франс, Националния оркестър *D'ile de France*, Националните оркестри на Лил, Лорейн, Авиньон, Нант, Кан, симфоничните оркестри на Арена ди Верона, *Чайковски* на Московското радио, *Нова Русия*, на Вестфален, Бохум, Сеул, Токио, Рио де Жанейро, Сао Паоло, Монтерей, а също и с Филхармония *Джордж Енеску* – Букурещ, Македонската филхармония, Скопие, Атинския филхармоничен оркестър, Държавния симфоничен оркестър на Истанбул, Симфоничния оркестър *Борусан*, Истанбул, Президентския симфоничен оркестър в Анкара. Гостува във всички по-големи музикални центрове на Южна Африка. Заедно с Валери Гергиев Емил Табаков е гост-диригент и на музикалния фестивал в Сочи, ръководен от Юри Башмет.

Репертоарът на Емил Табаков включва голямо разнообразие от оперни и симфонични произведения от всички музикални епохи, като продължава да се разширява и обновява... Осъществява записи на повече от 250 симфонични и оперни произведения на компактдискове за *Балкантон* (България), *Елан* (САЩ), *Капричио Делта* (Германия), *Мега-Мюзик* (България), *Пентагон* (Холандия), *Гега Ню* (България), *EMI*, *NaXos* и др. В последните години издава и два негови авторски компактдиска от фирмите *NaXos* и *Гега Ню*.

Симфоничният оркестър на БНР е водещ оркестър в музикалната култура на България и в общността на европейските радиоформации. Музикантите от състава са завършили най-престижни музикални академии – Московската, Санкт-Петербургската, *Julliard School* – Ню Йорк, НМА *Проф. П. Владигеров*. Сериозното развитие на оркестъра до равнището на авторитетен професионален състав започва при големия български диригент Васил Стефанов (1913-1991), който поема оркестъра през 1954 и работи с него повече от 30 години. Той налага СО на БНР като водеща културна институция в България.

Свой принос за развитието и артистичното израстване на оркестъра имат диригентите: Васил Казанджиев, Александър Владигеров (1933-1993), Милен Начев и Росен Миланов. От средата на концертния сезон 2008/2009 начело на оркестъра застава

известният български диригент и композитор Емил Табаков.

СО на БНР развива активна концертна дейност както в България, така и в чужбина. Оркестърът е неизменен гост на големите международни музикални фестивали у нас – *Мартенски музикални дни* в Русе и *Варненско лято*. Концертните турнета на оркестъра включват Южна Корея, Франция, Испания, Германия, участие в културната програма на *Mondial '98* (Франция), откриване на фестивала *Европалия* в Брюксел, концерт под *Акропола* в рамките на Културната олимпиада в Атина, участие в най-големия културен фестивал в Кипър – *Киприя*. През януари 2008 радио-симфониците осъществяват изключително успешно турне с диригента Росен Миланов и оперната ни прима Веселина Кацарова в едни от най-големите зали на Европа – в Мюнхен, Дортмунд (Германия), във Валядолид (Испания) и *Концертгебау* в Амстердам (Холандия).

Тази година оркестърът е поканен в гр. Малама – Бахрейн, за да вземе участие в музикално-сценичен спектакъл, организиран от Министерството на културата.

Една от най-важните дейности на оркестъра е звукозаписната. Освен за фонда на БНР той записва и за чужди компании, като *PHONIC* (Белгия), *SOUND PRODUCTS* (Холандия), *HARMONIA MUNDI* (Франция), *BMG ARIOLA* (Италия), *PYRAMID RECORD* (САЩ) и за всички български звукозаписни компании. СО на БНР участва активно в международния обмен на БНР със студийни записи и концерти, предавани директно в ефир чрез Европейския съюз за радио и телевизия за милионна европейска аудитория.

През 2001 Симфоничният оркестър на БНР получава наградата на СМТДБ *Кристална лира* за високи постижения в областта на музикалното изкуство. За втори път СО на БНР получава същата награда през 2010 за концертното изпълнение на Симфония № 10 от Дмитрий Шостакович с шеф-диригента си Емил Табаков.

През 2005 оркестърът е удостоен с наградата на БНР *Сирак Скитник*.

Програмата подготви
Драгомир Йосифов

